

THE TAX PAYERS' RIGHTS IN CHANGING SOCIETY AND DIGITAL WORLD ⁹⁷

Assist. Prof. Vanya Panteleeva, PhD

Faculty of Law

Department of Public Law,

University of Ruse "Angel Kanchev"

Tel.: +359 887 412 662

E-mail: vpanteleeva@uni-ruse.bg

***Abstract:** The paper reviews the definition and redefinition of tax payers' rights in this changing society and digital world. It also analyzes how the tax payers' are protected by the rule of law in the way tax laws are formulated, legislated, imposed and administered.*

***Keywords:** tax law, tax payers' rights, digital,*

***JEL Codes:** K340, K330*

ВЪВЕДЕНИЕ

Данъчното облагане основно е свързано с финансирането на държавата и преразпределението на социалните блага. Правата на данъкоплатците определят границите за постигането на това. Концепцията за правата на данъкоплатеца се развива, тъй като обществото се променя, глобализира се и става все по-ангажирано чрез дигиталните технологии. Настоящият доклад, представя предефиниране на терминологията на правата на данъкоплатеца и изследва концепцията за прагматичните права, основани на обичайното право. Когато принципите и правните правила, които формират основата за защита на правата на данъкоплатците, са подсилени от силна правова държава, правата се разширяват чрез ангажиране с данъкоплатците и тяхното участие в данъчната система. Ангажиментът изгражда доверие чрез независими органи като омбудсман, чрез представителни органи и достъпна администрация. Намалява необходимостта от принудителна сила и подобрява доброволното спазване.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Обществото се основава на разбирането, че данъчното облагане финансира държавата и държавата-осигурява блага, които се връщат обратно към своите членове.

Можем да изследваме редица теории, които оправдават и ограничават налагането на данъци. Във всяко общество обаче остава въпросът как трябва да се прилага върховенството на закона, за да защити данъкоплатците по начина, по който данъчното законодателство се създава, приема и администрира. Това се затруднява с глобализацията. Как се прилага върховенството на закона зависи от значението на върховенството на закона в една юрисдикция и как различни значения отвъд границите си взаимодействат.

Има принципи, които са основни за функционирането на върховенството на закона. Някои имат специално приложение в контекста на данъчното облагане и е желателно това да е признат от закона. Други принципи се отнасят до администрирането на данъчното право, и как ние формулираме и прилагаме защитата на данъкоплатците, която често ще зависи от това как функционира правната система и практическото ѝ управление. Някои принципи изглеждат неприложими и все повече се признават като основни принципи на добрата практика. Те

⁹⁷ Докладът е представен на 29 октомври 2021 с оригинално заглавие на български език: ПРАВАТА НА ДАΝЪКОПЛАТНИЦТЕ В ПРОМЕНЯЩОТО СЕ ОБЩЕСТВО И ДИГИТАЛЕН СВЯТ.

вървят ръка за ръка с измерими подобрения в доброволното спазване и генерирането на приходи. От една страна правата на данькоплатците стават все по-нормализирани и интегрирани в някои данъчни закони и се спазват от данъчната администрация.⁹⁸ От друга страна, технологиите и мобилността нарушават данъчните системи, които често се сблъскват с реструктуриране „на парче“.

Какво разбираме под „права на данькоплатеца“? Терминът „права на данькоплатеца“ може да се разглежда в различни контексти- политически, икономически, поведенчески и релационни. Политиците използват термина за прокарват определени политики. Съдилищата и правната система обикновено имат стриктно тълкуване на правата и тяхното приложение към данъчното облагане. Тези, които се занимават с данъци, администрацията във всичките й форми често използва термина, за да очертае начина, по който административните правила на данъчната система се прилагат и интерпретират. Данъчни администратори, омбудсмана и данькоплатците също използват термина, за да опишат стандартите за обслужване, поведението и аспектите на взаимоотношенията между данькоплатците и данъчната администрация. Основните принципи и правила:

Принципите могат да бъдат обобщени по следния начин:

Справедливост:

- Проектирането на данъчната система трябва да отчита хоризонталната и вертикалната справедливост.

- Важно е обществеността да възприема данъчната система като справедлива.

Сигурност и прозрачност:

- Данъчните правила не трябва да бъдат произволни.

Данъчните правила трябва да се прилагат към бизнеса в съответствие със структурите и механизми, чрез които функционира той. Бизнесът не трябва да бъде принуждаван да действа по начин, който е удобен за събиране на данъци.

- Данъчните правила трябва да бъдат толкова ясни и лесни за разбиране, колкото и сложността на темата на данъчното облагане позволява, така че данькоплатците да могат предварително да предвидят данъчните последици, включително да се знае кога, къде и как трябва да се отчита данъкът.

- Трябва да има прозрачност и видимост при създаването и изпълнението на данъчни правила.

Ефективност

- Разходите за администриране трябва да бъдат сведени до минимум и плащането на данъка бъде възможно най-лесно.

Неутралност

- Данъчната система не трябва да възпрепятства или намалява производствения капацитет на икономиката.

Ефикасност

- Системата трябва да събира точния размер на данъка в точното време, без да налага двойно данъчно облагане или неумишлено необлагане както в страната, така и в чужбина.

- Системата трябва да бъде гъвкава и динамична, за да осигури съответствие с технологичните и търговски разработки.

Принципите очертават основните права на данькоплатците в данъчните системи. Те показват, че „социалният договор“ на държавата и нейните граждани е подкрепен от упражняване на тези права във връзка с налагането на задължения за плащане на данъци. Те също помагат за поставянето на правилата в глобален контекст.

Анализът на редица документи- от конституции, законодателства към административни харти и стандарти за обслужване е идентифицирал списък на глобално приети права на данькоплатците. Те са основни правни правила, тъй като са най-ефективни, когато са законоустановени. Ето защо:

⁹⁸ OECD, Tax Administration 2015: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies (OECD 2015) DOI:10.1787/tax_admin-2015-en, 282.

1. Данъкът трябва да бъде установен със закон.
2. Данъчното законодателство трябва да действа занапред, а не с обратно действие.
3. Данъчното законодателство трябва да бъде разбираемо.
4. Данъчното законодателство не трябва да бъде противоречиво.
5. Данъкоплатците трябва да спазват закона.
6. Честите промени не трябва да водят да некачествено данъчното законодателство.
7. Данъчното законодателство трябва да се прилага ефективно.

Следните допълнителни правни правила произтичат от основните принципи. Те са последователни открити в източници на правни правила като харти на правата и конституции. Те могат да бъдат определени като вторични правни правила и административни правила, които въпреки че изразяват едно право с подобни термини, често му придават различна същност.⁹⁹

8. Данъкоплатците трябва да плащат правилния размер на данъка.
9. Данъчното законодателство не трябва да налага двойно данъчно облагане.
10. Данъчните правила не трябва да бъдат дискриминационни и трябва да има равенство пред закона.
11. Данъчните правила трябва да отговарят на принципа на пропорционалност.
12. Данъкоплатците трябва да имат право на поверителност и тайна.
13. Данъкоплатците трябва да имат право на достъп до информация.
14. Данъкоплатците трябва да имат право на достъп до:
 - а) независим и безпристрастен съд;
 - б) справедливо и публично изслушване;
 - в) справедлив процес;
 - г) правото на представителство; и
 - д) публично решение в разумен срок.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Теоретичната рамка трябва да отговаря на реалностите на различните правни и данъчни системи. Освен това, формулирането на потенциални средства за защита, особено при прилагането на правото, трябва да са наясно с това как те са най-ефективно достъпни и приложими в различни системи. Независимо от това, основните принципи и правни правила са в основата на всяка данъчна система и са подходящи за приложение в различни политически, социални и икономически среди. Те са предназначени да укрепят „социалния договор“ и да накарат обществото да работи.

През следващите десетилетия вероятно ще има по-голям натиск върху събирането на приходи. Този процес обаче ще бъде балансиран от технологиите. В държавите, управлявани въз основа на върховенството на закона, е вероятно общественият контрол от страна на данъкоплатците и техните представители да се увеличи, с помощта на технологиите.

REFERENCES

- Bentley, D. (2020). Taxpayer Rights and Protections in a Digital Global Environment, Ethics and Taxation. Springer Singapore. pp. 251-294 (2020).
- Engelen, F. Interpretation of Tax treaties under International Law (2004 IBFD), chapter 10.
- Simon James and Alison Edwards, 'Developing Tax Policy in a Complex and Changing World' (2008) 38(1) Economic Analysis and Policy, 35.
- OECD, Tax Administration 2021: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies (OECD 2021) <https://doi.org/10.1787/cef472b9-en>

⁹⁹ Bentley, D. (2020). Taxpayer Rights and Protections in a Digital Global Environment, Ethics and Taxation. Springer Singapore. pp. 251-294 (2020)